EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 12 16
COM(2025) 765 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų įgyvendinimo

(1) ĮVADAS

Reglamentu (ES) Nr. 691/2011 dėl Europos aplinkos ekonominių sąskaitų([1]) (toliau – Reglamentas) nustatyta bendra Europos aplinkos ekonominių sąskaitų rinkimo, rengimo, perdavimo ir vertinimo sistema. Reglamento 10 straipsnyje nustatyta, kad

> *[n]e vėliau kaip 2013 m. gruodžio 31 d. ir po to kas trejus metus Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia šio reglamento įgyvendinimo ataskaitą. Toje ataskaitoje visų pirma įvertinama perduotų duomenų kokybė duomenų rinkimo metodai, valstybėms narėms ir duomenis teikiantiems padaliniams tenkanti administracinė našta, taip pat tų statistinių duomenų įgyvendinamumas ir efektyvumas.*

Tai penktoji ataskaita, kuria vykdomas šis įpareigojimas. Ankstesnės ataskaitos buvo paskelbtos 2022 ([2]), 2019 ([3]), 2016 ([4]) ir 2013 m. ([5])

(2) APLINKOS EKONOMINĖS SĄSKAITOS

Nuo 2019 m. Komisijos įsipareigojimas spręsti klimato ir aplinkos problemas grindžiamas Europos žaliuoju kursu. Tačiau atsirado naujų pasaulinių iššūkių, todėl Europos Komisija siekia, kad ES taptų tvaresnė, konkurencingesnė, atsparesnė ir geriau pasirengusi klimato kaitai.

Ekonomika ir aplinka yra neatskiriamai susijusios. Nuosekli ir išsami informacija apie mūsų ekonominės veiklos poveikį aplinkai, apie socialinę ir ekonominę naudą, kurią gauname iš aplinkos, ir apie aplinkos apsaugos teikiamą naudą padeda įgyvendinti ES prioritetus, susijusius su ES gamybos tvarumo ir atsparumo stiprinimu bei siekiu mažinti ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro. Todėl politikos formuotojams reikia kokybiškų statistinių duomenų apie aplinkos ir ekonomikos sąsajas, kad galėtų stebėti pažangą ir priimti sprendimus dėl politikos veiksmų.

Aplinkos ekonominės sąskaitos, o trumpiau – aplinkos sąskaitos, yra veiksminga, universali informacinė sistema, skirta ES ekonominės veiklos tvarumo ir įtakos klimato kaitai vertinimui. Oficialioji ekonominė statistika, pvz., nacionalinės sąskaitos, nėra skirta visapusiškai atsižvelgti į gamybos, vartojimo, investicijų ar finansavimo poveikį aplinkai. Sujungdamos ekonominius ir aplinkosaugos aspektus, aplinkos sąskaitos suteikia išsamesnį padėties vaizdą.

Būsimoje peržiūrėtoje nacionalinių sąskaitų standarto ESS 202X versijoje gamtos ištekliai bus įtraukti daug didesniu mastu nei anksčiau. Todėl nacionalinių sąskaitų sudarymas labiau nei bet kada anksčiau priklausys nuo patikimų aplinkos sąskaitų duomenų.

([1]) OL L 192, 2011 7 22, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/691/2025-06-24.

([2]) COM(2022) 718, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0718.

([3]) COM(2020) 56, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1583142055591&uri=CELEX%3A52020DC0056.

([4]) COM(2016) 663, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1478531808092&uri=CELEX%3A52016DC0663.

([5]) COM(2013) 0864, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A52013DC0864.

Europos aplinkos sąskaitos padeda nagrinėti viršvalstybinį aplinkosaugos klausimų aspektą, taikant sisteminį požiūrį ir aprėpiant įvairias valstybes nares bei įvairius aplinkosaugos klausimus, kad būtų galima vertinti politiką ir lyginti valstybes nares.

Pagrindinis aplinkos sąskaitų bruožas yra integracija, t. y. įvairios informacijos (statistinės, administracinės, parengtos remiantis modeliu ir kt.) integracija bei aplinkosaugos ir ekonomikos aspektų integracija, pavyzdžiui, i) energijos naudojimas, mokesčiai ir į orą išmetami teršalai; ii) medžiagų gavyba ir atliekos; iii) su aplinka ir klimatu susijusios valdžios sektoriaus ir įmonių išlaidos (įskaitant investicijas) ir iv) ekosistemų mastas ir būklė bei ekosistemų indėlis į visuomenę ir aplinką.

Aplinkos sąskaitos yra veiksmingas ir efektyvus būdas rinkti informaciją, nes:

- pakartotinai panaudojami turimi duomenys ir taip sudaromos sąlygos rengti naują informaciją, nesukuriant įmonėms ir visuomenės nariams didelės administracinės naštos;
- jos leidžia kryžmiškai tikrinti ir lyginti informaciją iš skirtingų šaltinių, todėl galima gauti aukštos kokybės informaciją įdedant mažai pastangų.

Europos aplinkos sąskaitos grindžiamos tarptautiniais standartais, kuriais nustatoma aplinkos ekonominių sąskaitų sistemos pagrindinė struktūra (angl. SEEA CF) ([6]) ir aplinkos ekonominių sąskaitų sistemos ekosistemų apskaita (angl. SEEA EA) ([7]). Šiuos standartus parengė ir paskelbė Jungtinių Tautų Organizacija, Europos Komisija (Eurostatas), Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), Tarptautinis valiutos fondas ir Pasaulio bankas. SEEA CF yra peržiūrima, o atnaujinimas numatytas 2028 m.

Aplinka ir klimatas daro įtaką žmonėms visame pasaulyje, o daugelis tarpvalstybinių jų aspektų yra susiję su į orą išmetamais teršalais, medžiagomis ir prekyba, vandens naudojimu, energetika, mokesčiais, investicijomis ir kt. Todėl pasauliniai standartai yra labai svarbūs. Dėl to SEEA CF yra suderinta su Europos sąskaitų sistema ir mokėjimų balansu.

Pagal pirmiau minėtus standartus reglamente nustatytos Europos aplinkos sąskaitos, naudojamos valstybių narių ataskaitoms, duomenų šaltiniams, bandomiesiems tyrimams ir kt. Jis yra svarbus Europos ekonominės erdvės (EEE) atžvilgiu ([8]). Juo sąskaitos suskirstytos į devynis toliau nurodytus modulius.

- **Į orą išmetamų teršalų sąskaitos**: į atmosferą išmetamas šešių šiltnamio efektą sukeliančių dujų (įskaitant CO_2 ir iš kurui naudojamos biomasės išskiriamą CO_2) ir

([6]) https://seea.un.org/.

([7]) https://seea.un.org/ecosystem-accounting.

([8]) Jis taikomas Norvegijai ir Islandijai. Lichtenšteinui taikoma leidžianti visiškai nukrypti nuostata. Šis reglamentas yra įtrauktas į dvišalį Šveicarijos ir Europos Sąjungos statistikos susitarimą nuo 2019 m. gruodžio mėn. (2019 m. gruodžio 2 d. Europos Sąjungos ir Šveicarijos statistikos komiteto sprendimas Nr. 2/2019, kuriuo pakeičiamas Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl bendradarbiavimo statistikos srityje A priedas [2020/51]; OL L 17, 2020 1 22, p. 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2020/51/oj).

septynių oro teršalų (įskaitant amoniaką ir smulkias dulkių daleles) kiekis, suskirstytas pagal 64-ias teršalus išmetančias pramonės šakas, taip pat išskiriant namų ūkius.

- **Su aplinka susiję mokesčiai pagal ekonominės veiklos rūšį**: mokesčiai, susiję su energetika, transportu, tarša ir gamtos ištekliais, įskaitant specialias CO_2 kategorijas ir apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemas, suskirstyti pagal 64-ias mokesčius mokančias pramonės šakas, taip pat išskiriant namų ūkius ir nerezidentus.
- **Šalies ūkio medžiagų srautų sąskaitos**: šalies ūkiui fiziškai perduoti medžiagų kiekiai, medžiagų atsargų pokyčiai šalies ūkyje ir kitų šalių ūkiams perduoti arba į aplinką grąžinti medžiagų kiekiai. Tai yra esminė informacija, reikalinga stebėti pažangą pereinant prie žiedinės ekonomikos.
- **Aplinkos apsaugos išlaidų sąskaitos**: ūkio subjektų išlaidos aplinkos apsaugos tikslams. Išlaidos apima investicijas ir vartojimo kategorijas.
- **Aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų sektoriaus sąskaitos**: prekių ir paslaugų gamybos apimtis, pridėtinė vertė ir eksportas, siekiant užtikrinti aplinkos apsaugą arba išteklių valdymą. Taip pat teikiami su šia veikla susijusio užimtumo duomenys.
- **Fizinių energijos srautų sąskaitos**: fiziniai energijos srautai iš aplinkos į šalies ūkį (natūralių žaliavų gamyba), šalies ūkyje (energetikos produktų gamyba ir naudojimas) ir iš šalies ūkio atgal į aplinką (energetinių liekanų šalinimas), suskirstyti pagal 64-ias pramonės šakas, taip pat išskiriant namų ūkius.
- **Miškų sąskaitos:** duomenys apie miškų išteklius ir miškininkystės bei medienos ruošos sektoriuje vykdomą ekonominę veiklą pateikiami taip, kad būtų visiškai suderinami su duomenimis, teikiamais pagal 2010 m. Europos sąskaitų sistema (ESS).
- **Aplinkosaugos subsidijų ir panašių pervedimų sąskaitos**: einamieji ir kapitalo pervedimai iš valdžios sektoriaus įmonėms ir namų ūkiams, skirti remti veiklą, kuria saugoma aplinka ir gamtos ištekliai, įskaitant aplinkosauginių ir aplinkai palankių produktų gamybą ir naudojimą.
- **Ekosistemų sąskaitos**: ekosistemų turto aprėptis ir būklė, taip pat visuomenei bei ekonomikai jų teikiamos paslaugos. Ekosistemų paslaugų pavyzdžiai: pasėlių auginimas, pasėlių apdulkinimas, gamtos turizmas ir visuotinis klimato reguliavimas.

Kiekvienas iš pirmiau nurodytų modulių apibrėžtas viename reglamento priede. Reikalaujama, kad valstybės narės Komisijai (Eurostatui) pateiktų duomenis pagal I–III priedus nuo 2013 m., pagal IV–VI priedus – nuo 2017 m. ir pagal VII ir VIII priedus – nuo 2025 m. pabaigos; o duomenys pagal IX priedą (ekosistemų sąskaitos) turi būti pateikti iki 2026 m. pabaigos.

(3) VEIKLA NUO PASKUTINĖS ATASKAITOS PATEIKIMO

Reglamento pakeitimai ir kiti išvestiniai teisės aktai

2024 m. lapkričio 27 d. Reglamentu (ES) 2024/3024 buvo iš dalies pakeistas Reglamentas (ES) Nr. 691/2011. Pirma, jį papildė trys nauji miškų sąskaitų, aplinkosaugos subsidijų ir panašių pervedimų sąskaitų moduliai bei ekosistemų sąskaitos.

Nauji miškų sąskaitų, aplinkosaugos subsidijų ir panašių pervedimų moduliai grindžiami jau turimais savanoriškai perduodamais duomenimis (atitinkamai nuo 2016 ir 2015 m.).

Ekosistemų sąskaitų modulis daugeliui valstybių narių yra naujas. Jis grindžiamas 2021 m. nustatytu JT SEEA EA standartu, taip pat per pastaruosius kelerius metus Eurostato, Komisijos Jungtinio tyrimų centro (JRC) ir kai kurių valstybių narių sukaupta patirtimi. JRC pirmą kartą jį sukūrė įgyvendindamas INCA projektą ([9]), Eurostatas, JRC ir nacionalinių ekspertų grupė metodikas kuria nuo 2021 m., Eurostatas 2023 ir 2024 m. organizavo savanorišką duomenų rinkimą, rengdamasis pirmajam pagal reglamentą numatytam ataskaitų teikimo etapui 2026 m., o Komisija (Eurostatas) nuo 2017 m. bendrai finansuoja gebėjimų stiprinimą valstybėse narėse, skirdama metines dotacijas.

Šiais trimis moduliais bus pagerinta informacija apie kelis ES veiksmus ir tikslus, įskaitant klimato neutralumo tikslą, strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, ES miškų strategiją, 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją ir Pasaulinę biologinės įvairovės konvenciją, 2030 m. dirvožemio strategiją, Gamtos atkūrimo reglamentą ir nulinės taršos veiksmų planą. Jie taip pat prisidės prie darnaus vystymosi tikslų stebėsenos aktualumo didinimo ES.

Dėl integruotos sąskaitų struktūros nauji moduliai taip pat suteiks didelės pridėtinės vertės pagrindiniams statistiniams duomenims ir padidins šešių esamų modulių pajėgumus, nes naujiems rodikliams nustatyti bus galima derinti naująsias ir senąsias sąskaitas.

Pavyzdžiui, siekiant įvertinti anglies dioksido sekvestracijos apimties pagal ekosistemas ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio santykį, naujosios ekosistemų sąskaitos gali būti derinamos su galiojančiomis į orą išmetamų teršalų sąskaitomis. Ekosistemų sąskaitos, miškų sąskaitos ir visos ekonomikos medžiagų srautų sąskaitos taip pat turi tvirtų sąsajų biomasės gavybos srityje.

Be trijų naujų modulių, 2024 m. lapkričio 27 d. Reglamentu (ES) 2024/3024 padėtis buvo pagerinta ir kitais atžvilgiais. Komisijai (Eurostatui) buvo pavesta skelbti ir, prireikus, rinkti valstybių narių duomenis apie investicijas į klimato kaitos švelninimą (žr. toliau). Komisija (Eurostatas) taip pat buvo įpareigota sukurti naują skaitmeninį leidinį apie klimato kaitą ir portalą su aplinkos sąskaitų duomenimis. Komisijai (Eurostatui) buvo pavesta atlikti ekosistemų paslaugų piniginės vertės nustatymo galimybių studiją ir duomenų kokybės tyrimus vandens, energijos subsidijų ir prisitaikymo prie klimato kaitos srityse. Taip pat buvo padaryti patobulinimai, susiję su naujais sąskaitų duomenų šaltiniais, bandomaisiais tyrimais, leidžiančiomis nukrypti nuostatomis ir ES finansavimu.

Toliau išvardytos kitos teisinį pagrindą turinčios priemonės, kurių buvo imtasi nuo paskutinės ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai.

([9]) https://ecosystem-accounts.jrc.ec.europa.eu/.

- Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2024/1769 ([10]) dėl orientacinio aplinkosauginių ir aplinkai palankių prekių ir paslaugų bei ekonominės veiklos rinkinio atnaujinimo. Šiuo reglamentu nustatytas orientacinis sąrašas, kuriame nustatyta Reglamento (ES) Nr. 691/2011 V priedo rengimo apimtis.
- Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2025/1131([11]), kuriuo dėl investicijų į klimato kaitos švelninimą ir Aplinkos apsaugos tikslų klasifikatoriaus taikymo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 691/2011. Norint pasiekti tikslą ne vėliau kaip 2050 m. ES užtikrinti poveikio klimatui neutralumą, būtina švelninti klimato kaitą, be kita ko, susijusiomis investicijomis. Todėl į Europos aplinkos sąskaitas įtrauktos kitų investicijų į klimato kaitos švelninimą charakteristikos. Duomenys apima visus su klimato kaitos švelninimu susijusius ekonomikos sektorius ir veiklas ir yra suskirstyti pagal valstybes nares. Pirmieji duomenys apie investicijas į klimato kaitos švelninimą turi būti pateikti 2025 m. spalio mėn. Aplinkosaugos tikslų klasifikatorius yra naujas klasifikatorius, kurį 2024 m. nustatė JT ir kuris pakeitė senąjį aplinkos apsaugos veiklos ir išlaidų klasifikatorių (CEPA 2000) bei išteklių valdymo veiklos klasifikatorių (CReMA 2008).
- Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2023/137 ([12]) nustatytas 1-asis NACE 2 red. atnaujinimas. Kadangi ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi NACE reglamentuojami valstybių narių Komisijai (Eurostatui) teikiami duomenys apie aplinkos ekonomines sąskaitas, Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2025/472 ([13]) iš dalies pakeisti Reglamento 691/2011 IV ir V priedai atnaujinant duomenų teikimo reikalavimus, išreikštus pagal NACE 2 red., siekiant juos suderinti su jo pakeitimais. Reglamentu (ES) 691/2011 nustatytas 1-asis NACE 2 red. atnaujinimas bus pradėtas įgyvendinti ateityje.

Nepaisant intensyvių techninių parengiamųjų darbų, kuriuos visos valstybės narės atliko rengdamos tris naujus modulius, aštuonios šalys paprašė leisti taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas dėl vieno ar kelių iš trijų naujų modulių įgyvendinimo, o tai reiškia, kad jos pradės teikti duomenis 1–2 metais vėliau nei kitos valstybės narės. Visi prašymai dėl nukrypti leidžiančių nuostatų buvo tinkamai pagrįsti ir patenkinti 2025 m. birželio 13 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2025/1170 ([14]). Trylika valstybių narių paprašė leisti nukrypti nuo reikalavimų, susijusių su duomenų apie investicijas į klimato kaitos švelninimą teikimu, vienus ar dvejus metus nuo 2025 m. spalio mėn.

([10]) OL L, 2024/1769, 2024 6 27, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2024/1769/oj.

([11]) OL L, 2025/1131, 2025 6 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2025/1131/oj.

([12]) OL L 19, 2023 1 20, p. 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/137/oj.

([13]) OL L, 2025/472, 2025 3 11, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2025/472/oj.

([14]) OL L, 2025/1170, 2025 6 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2025/1170/oj.

Nauji duomenys ir rodikliai, nauji leidiniai

Nuo paskutinės ataskaitos 2022 m. Komisija (Eurostatas) ne tik parengė naujus modulius, bet ir padidino aplinkos sąskaitose pateikiamos informacijos kiekį bei pagerino jos kokybę.

- Komisija (Eurostatas) paskelbė:
    - Aplinkos ekonominių sąskaitų statistinių duomenų portalą (rodiklių suvestinę) ([15]) ir
    - skaitmeninį leidinį apie klimato kaitos švelninimą ([16]),

  kaip reikalaujama pakeisto reglamento 10 straipsnyje.

  Abu produktai buvo išleisti 2024 m. gruodžio mėn. Rodiklių suvestinėje naudotojui patogiu ir interaktyviu būdu apibendrinami pagrindiniai aplinkos ekonominių sąskaitų rodikliai. Skaitmeniniame leidinyje „Statistiniai duomenys apie klimato kaitos švelninimą“ pateikiami interaktyvūs grafikai ir žemėlapiai, kad naudotojai galėtų atkreipti dėmesį į aplinkos sąskaitų duomenis.
- Nuo 2021 m. lapkričio mėn. Komisija (Eurostatas) skelbia ketvirčio išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų įverčius ([17]), kurie visiškai atitinka nacionalines sąskaitas. Jie skelbiami praėjus vos keturiems su puse mėnesių po ataskaitinio laikotarpio pabaigos. Laiku skelbiant išmetamų teršalų įverčius atsižvelgiama į tai, kad politikos požiūriu informacija turi būti teikiama greičiau ir dažniau. Pagal naujus įverčius valstybėms narėms nereikia teikti jokių papildomų ataskaitų.
- Be valstybių narių pagal reglamentą pateiktų duomenų skelbimo, Eurostatas skelbia išankstinius į orą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų sąskaitų įverčius T + 12 mėnesių po ataskaitinio laikotarpio pabaigos, o medžiagų srautų sąskaitų įverčius – T + 6 mėnesiai.
- Komisija (Eurostatas) aplinkos sąskaitas derina su makroekonominiais modeliais, pavyzdžiui, daugiaregioninėmis sąnaudų ir produkcijos lentelėmis, siekdama parengti kokybiškesnius ir išsamesnius ES vartojimo aplinkos rodiklius, pvz., šiltnamio efektą sukeliančių dujų ([18]) ar medžiagų rodiklį ([19]).

([15]) https://ec.europa.eu/eurostat/cache/dashboard/environmental-accounts/.

([16]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_climate_change_mitigation.

([17]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quarterly_greenhouse_gas_emissions_in_the_EU.

([18]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Greenhouse_gas_emission_footprints.

([19]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Material_flow_accounts_statistics_-_material_footprints.

Duomenų rinkimo metodai ir administracinė našta

Aplinkos sąskaitose paprastai nereikalaujama, kad piliečiai ar įmonės pildytų naujus tyrimus, nes jose daugiausia naudojami nacionalinių institucijų jau turimi duomenys. Šie turimi duomenys dažnai papildomi dar kitais įverčiais, pvz., prireikus pasitelkiant modelius. Aplinkos sąskaitose, be nacionalinių sąskaitų duomenų, kaupiami duomenys iš įvairių šaltinių, įskaitant statistinius duomenis apie energetiką, transportą, žaliavas, žemės ūkį ir miškininkystę, valdžios sektoriaus išlaidas ir mokesčius, taip pat iš nestatistinių šaltinių, pavyzdžiui, Žemės stebėjimo duomenys, biofizinių modelių duomenys ir informacija apie biologinę įvairovę iš visuomenės mokslo.

Kad būtų įvykdyti reglamente nustatyti su duomenimis susiję reikalavimai, valstybių narių institucijoms gali reikėti pakoreguoti turimus duomenis, kad jie atitiktų reglamento sąvokas. Šiems patikslinimams atlikti gali prireikti tam tikrų nacionalinių institucijų ir visuomenės veiksmų, pavyzdžiui, pritaikyti arba išplėsti namų ūkių arba verslo tyrimus, kad būtų galima pateikti duomenis apie pasirinktus kintamuosius aplinkos sąskaitose.

Šalys taip pat gali nuspręsti sudaryti specialius duomenų rinkinius aplinkos sąskaitoms, kurie padėtų pagerinti duomenų kokybę. Pavyzdžiui, kai kurios šalys yra parengusios tyrimus, kuriais papildomi kiti jų ekologiškų prekių ir paslaugų sektoriaus sąskaitų duomenų šaltiniai (reglamento V priedas). Šie tyrimai atliekami kasmet arba kas kelerius metus. Dėl to įmonėms tenkanti papildoma našta yra labai maža.

Apibendrinant galima teigti, kad su duomenų teikimu aplinkos sąskaitoms susijusi administracinė našta įmonėms ir namų ūkiams yra labai maža.

Kalbant apie nacionalinėms institucijoms tenkančią administracinę naštą, padėtis yra tokia: nacionalinės institucijos, paprastai nacionalinės statistikos institucijos arba kartais energetikos ar aplinkos ministerijos, atlieka didžiąją dalį su sąskaitų parengimu susijusių veiksmų. Kitos prie sąskaitų rengimo prisidedančios nacionalinės institucijos yra gamtos apsaugos institucijos ir mokesčių administratoriai. Šiuos veiksmus iš esmės sudaro esamų statistinių duomenų šaltinių, pvz., verslo tyrimų, ir nestatistinių duomenų šaltinių, pvz., administracinių įrašų, pakartotinis naudojimas ir integravimas.

Apskaičiuota, kad vidutinis nacionalinių institucijų darbuotojų, kurių reikia ataskaitoms sudaryti, skaičius yra nuo šešių iki devynių etato ekvivalentų devyniems reglamento priedams ([20]).

Kiekviename iš pirmesnių I–VI priedų vidutiniškai reikalaujama nuo 0,5 iki 1 etato ekvivalento. Pradžioje numatoma, kad trims naujiems priedams kiekvienoje nacionalinėje institucijoje reikės nuo dviejų iki trijų papildomų etato ekvivalentų ([21]), o tikslus skaičius priklausys nuo tokių veiksnių kaip valstybės narės aplinkybės, esamų duomenų šaltinių apimtis.

([20]) Šaltinis: valstybių narių nacionalinių statistikos institucijų duomenys, surinkti atliekant 2020 m. Europos statistikos išlaidų analizę.

([21]) Šaltinis: valstybių narių nacionalinės statistikos institucijos, 2021 m. Už sektorių ir aplinkos statistiką ir sąskaitas atsakingų direktorių grupės (DIMESA) surinkti ir joje aptarti surinkti duomenys.

Laikui bėgant gamybos sistemos tobulėja, todėl tikimasi, kad efektyvumas didės.

Komisijai labai svarbu sumažinti naštą ir supaprastinti procedūras. Bendradarbiaudamas su nacionalinėmis statistikos institucijomis, Eurostatas įgyvendina priemones, kuriomis siekiama sumažinti duomenų rinkimo ir teikimo naštą.

- Eurostato darbuotojai kuria metodikas, rengia gaires, teikia duomenų rinkimo priemones, vadovauja ekspertų grupėms ir administruoja dotacijas, kurios yra būtinos siekiant didinti efektyvumą ir koordinavimą valstybėse narėse.
- Komisijos (Eurostato) ekspertų grupės koordinuoja duomenų rengimą, skatina dalytis gerąja patirtimi ir bendrais sprendimais bei didina efektyvumą.
- Komisija (Eurostatas) sukūrė ir pateikė valstybėms narėms duomenų rinkimo priemonę ir ES masto duomenis ekosisteminių paslaugų sąskaitoms (INCA priemonė), taip pat duomenų rinkimo priemonę energijos sąskaitoms (PEFA programa). Šiomis priemonėmis besinaudojančioms valstybėms narėms reikės įdėti nedaug pastangų, kad įgyvendintų pakankamos kokybės energijos ir ekosisteminių paslaugų sąskaitas. Valstybės narės taip pat gali naudoti savo priemones ir duomenis.
- Ekosistemų apimties ir būklės sąskaitos gali būti daugiausia grindžiamos esamais ES masto duomenimis.
- Keletas nacionalinių institucijų pasinaudojo dotacijomis (bendrai finansuojamomis Komisijos) metodams įgyvendinti arba duomenų rengimui reikalingoms priemonėms sukurti, taip padidindamos savo efektyvumą.

Šios Komisijos (Eurostato) iniciatyvos žymiai sumažino administracinę naštą ir išlaidas valstybėse narėse. Apskaičiuota, kad sumažėjimas siekia maždaug nuo vieno iki dviejų etato ekvivalentų vienoje valstybėje narėje ir mažiausiai 2 mln. eurų per metus visose valstybėse narėse kartu.

Apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėms institucijoms tenkanti našta yra nedidelė ir daug mažesnė, palyginti su aplinkos sąskaitų teikiama nauda. Eurostatas yra labai atidus ir nuolat siekia sumažinti duomenų rinkimo naštą. Todėl šiuo klausimu Eurostatas nuolat bendrauja su valstybėmis narėmis.

(4) STATISTINIŲ DUOMENŲ ĮGYVENDINAMUMAS IR EFEKTYVUMAS

Aplinkos sąskaitų efektyvumas priklauso nuo dviejų veiksnių: pirma, nuo to, kaip būtų galima pertvarkyti turimą informaciją į vieningą apskaitos sistemą; antra, kaip ir kokiu mastu yra naudojamos sąskaitos.

Pirmasis veiksnys iliustruojamas naujajame IX priede pateiktu ekosisteminių paslaugų, susijusių su pasėlių augimu, įvertinimu, pagrįstu esama informacija iš III priede pateiktų medžiagų srautų sąskaitų.

Kalbant apie antrąjį veiksnį, aplinkos sąskaitomis grindžiama ekonominė analizė ir poveikio vertinimai, be to, jos naudojamos politikos tikslų įgyvendinimo pažangai stebėti. Keletas aplinkos sąskaitų rodiklių, pavyzdžiui, žaliavų naudojimo rodiklis, žiedinio medžiagų

naudojimo rodiklis, aplinkosaugos mokesčių dalis visose mokestinėse pajamose ir ES vartojimo šiltnamio efektą sukeliančių dujų rodiklis, buvo naudojami stebint ES pažangą siekiant darnaus vystymosi tikslų ([22]) ir 8-ąją bendrąją Sąjungos aplinkosaugos veiksmų programą iki 2030 m. ([23])

ES žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemoje ([24]) remiantis aplinkos sąskaitomis sudaromi keli rodikliai, susiję su medžiagų sąnaudomis ekonomikoje ir pirminių bei antrinių žaliavų naudojimu.

Iš aplinkos sąskaitų gauti rodikliai taip pat padės stebėti ES pažangą siekiant Biologinės įvairovės konvencijos ([25]) tikslų ir kitų biologinės įvairovės apsaugos bei nulinės taršos politikos priemonių veiksmingumą.

Ekosistemos būklės rodikliai suderinti su Gamtos atkūrimo reglamento įgyvendinimo stebėsenos rodikliais. Tai reiškia, kad aplinkos sąskaitos gali būti naudojamos ES pažangai siekiant atitinkamų tikslų stebėti.

Naujoje informacijos apie aplinkos sąskaitas suvestinėje ([26]) pateikti su politika susiję rodikliai ir išsami klimato kaitos švelninimo ir ekonominės veiklos tarpusavio priklausomybės analizė, pateikta skaitmeniniame leidinyje apie klimato kaitos švelninimą ([27]), padės naudoti sąskaitas formuojant politiką.

Naujų į reglamentą įtrauktų modulių įgyvendinamumas yra neatskiriamas nuo jų struktūros, nes jie buvo išbandyti specialių iš nacionalinių ekspertų sudarytų darbo grupių ir (arba) pasinaudojant dotacijomis, prieš Komisijai siūlant pakeitimą. Metodinę pagalbą vadovų forma teikia Komisija (Eurostatas), bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis.

(5) NUO PASKUTINĖS ATASKAITOS PATEIKIMO PERDUOTŲ DUOMENŲ KOKYBĖ

Reglamente reikalaujama, kad valstybės narės ir EEE šalys Eurostatui pateiktų duomenis ir ataskaitas apie savo duomenų kokybę ([28]). Keletas šalių kandidačių ir potencialių kandidačių

([22]) https://data.europa.eu/doi/10.2785/1111373. Aplinkos sąskaitomis pagrįsti darnaus vystymosi tikslų rodikliai yra šie: pramonės taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas; žaliavų naudojimo rodiklis; bendroji pridėtinė vertė aplinkos sektoriuje; žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis ir aplinkosaugos mokesčių dalis visose mokestinėse pajamose. Šioje ataskaitoje anglies dioksido išmetimo rodikliai taip pat minimi skyriuje apie šalutinį poveikį.

([23]) https://www.eea.europa.eu/en/topics/at-a-glance/state-of-europes-environment/environment-action-programme/8th-eap-indicator-based-progress.

([24]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/monitoring-framework.

([25]) https://www.cbd.int/gbf.

([26]) https://ec.europa.eu/eurostat/cache/dashboard/environmental-accounts/.

([27]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_climate_change_mitigation.

([28]) Šveicarija nuo 2019 m. gruodžio mėn. teikia duomenis pagal Šveicarijos ir Europos Sąjungos dvišalį susitarimą dėl statistikos. Lichtenšteinui taikoma nuo Reglamento (ES) Nr. 691/2011 leidžianti visiškai nukrypti nuostata, kaip nurodyta 2012 m. balandžio 30 d. EEE jungtinio komiteto sprendime Nr. 98/2012, kuriuo iš dalies keičiamas EEE susitarimo XXI priedas (Statistika) (OL L 248, 2012 9 13, p. 36, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2012/98(2)/oj).

tapti ES valstybėmis narėmis taip pat savanoriškai teikia visus arba dalį reglamente reikalaujamų duomenų. Šioje įgyvendinimo ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama pirmajai šalių grupei (ES / EEE šalims). Eurostatas patvirtina gautus duomenis ir duomenų kokybės ataskaitas ir juos viešai paskelbia savo svetainėje ([29]), kartu pateikdamas techninius ir metodinius paaiškinimus bei pagrindinę informaciją ([30]).

Dauguma valstybių narių pateikia išsamius duomenų rinkinius ir kokybės ataskaitas laikydamosi reglamente nustatytų terminų ([31]). Ataskaitiniais laikotarpiais kelios valstybės narės praleido terminus, paprastai tik keliomis dienomis, tačiau tai neturėjo jokio apčiuopiamo poveikio naudotojams.

Apskritai, valstybių narių pateikti statistiniai duomenys, susiję su visais reglamento priedais, yra labai geros kokybės ir 2022–2025 m. dar pagerėjo. Tai patvirtina į orą išmetamų teršalų sąskaitų ir medžiagų srautų sąskaitų kokybės rodikliai, kuriuos Eurostatas skelbia kartu su metaduomenimis. Energijos sąskaitų ir į orą išmetamų teršalų sąskaitų suderinamumas vertinamas reguliariai ir taip pat pagerėjo.

Komisija (Eurostatas) tikisi, kad per ateinančius dvejus metus pagerės naujai V priede pateiktų duomenų apie investicijas į klimato kaitos švelninimą kokybė (išsamumas), nes daugeliui valstybių narių buvo pritaikyta nukrypti leidžianti nuostata. Šis papildomas laikas leis joms geriau pasirengti. Todėl pirmaisiais duomenų teikimo metais šių valstybių narių duomenų nebus, o Eurostatas juos įvertins naudodamas modeliavimo metodus. Šioje srityje vis dar yra spragų. Komisija (Eurostatas) toliau bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, kad išspręstų techninius ir metodinius klausimus.

Papildomos priemonės duomenų kokybei gerinti yra planuojamos arba jau įgyvendinamos, kaip išsamiai išdėstyta kitame skyriuje.

(6) GERINIMO PRIEMONĖS

Komisija (Eurostatas) ir valstybės narės susitarė dėl Europos aplinkos sąskaitų strategijos. Dabartinė versija apima laikotarpį nuo 2024 m. iki 2028 m. ([32]) Strategijoje, kurios nereikalaujama reglamentu, nustatoma darbo programa ir koordinuojami Europos veiksmai, kuriais siekiama padidinti aplinkos sąskaitų naudojimą ir jas toliau plėtoti, įskaitant galimus naujus modulius. Reglamento įgyvendinimo srityje strategija siekiama šių tikslų:

- gerinti informacijos pateikimą apie aplinkos sąskaitas ir didinti jų naudojimą. Tai užtikrins, kad jos ir toliau bus naudingos politikos ir kitais naudojimo atvejais. Šis tikslas taip pat gali būti taikomas laiku teikiamiems duomenims, vizualizacijoms ir pristatymams. Jis taip pat taikomas tolesniam aplinkos sąskaitomis pagrįstų rodiklių

([29]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database.

([30]) http://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/overview.

([31]) https://circabc.europa.eu/ui/group/c4687299-277c-42f8-8747-dee3f17341de/library/f4f240c1-054c-4363-b598-7b3b9efb14e4/details.

([32]) https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1798247/6191525/European+Strategy+for+Environmental+Accounts.pdf/beb67371-bcdf-442e-b323-22c891b717a4?t=1707816517927.

naudojimui arba sąmoningumo didinimui ir informacijos teikimui ekspertams ir visuomenei;

- kaip pavyzdį 2026 m. Eurostatas ketina paskelbti pirminius energijos sąskaitų įverčius. Naujų informacijos pateikimo pavyzdžių pateikiama 4 skyriuje;
- pasirengti trijų naujų miškams, ekosistemoms ir aplinkosaugos subsidijoms skirtų modulių įgyvendinimui (3 skyrius). Parengiamoji veikla apima savanorišką duomenų rinkimą, Eurostato vadovų skelbimą, suderintas duomenų patvirtinimo taisykles ir nacionalinių duomenų rengėjų mokymą;
- bendradarbiauti su kitais duomenų rengėjais. Tai susiję su bendradarbiavimu tiek su statistikos sistemos dalių duomenų rengėjais (pavyzdžiui, socialinės statistikos srityje, siekiant parengti platesnio masto tvarumo rodiklius), tiek su kitais statistikos sistemai nepriklausančiais duomenų rengėjais (pavyzdžiui, aplinkosaugos agentūromis, mokslinių tyrimų bendruomene ir ministerijomis). Tai taip pat taikoma bendradarbiavimui ir metodiniam koordinavimui su tarptautine statistikos bendruomene, pavyzdžiui, peržiūrint nacionalinių sąskaitų sistemą, Europos sąskaitų sistemą (ESS) 202X ir dirbant su Mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų pozicijos vadovo 7-uoju leidimu. Būsimame peržiūrėtame nacionalinių sąskaitų standarte ESS 202X gamtos ištekliai bus įtraukti daug didesniu mastu nei anksčiau;
- išnagrinėti naujus duomenų šaltinius, siekiant pagerinti duomenų kokybę ir padidinti duomenų rengimo efektyvumą;
- parengti mokslinių tyrimų darbotvarkę būsimoms Europos aplinkos sąskaitoms. Pirmoji mokslinių tyrimų darbotvarkės versija buvo parengta 2025 m. viduryje.

Prie strategijos pridedamas veiksmų planas, kuriame pateikiamas kiekvieno iš pirmiau išvardytų tikslų veiksmų sąrašas ir terminai.

(7) PASIŪLYMAI DĖL NAUJŲ MODULIŲ IR NAUJŲ APLINKOSAUGOS STATISTIKOS PRODUKTŲ

Komisija gali siūlyti naujus modulius 4 straipsnio 2 dalyje išvardytomis temomis ([33]), ypač subsidijų energijai tema, remdamasi valstybių narių atliktų bandomųjų tyrimų ir galimybių studijų rezultatais.

Dviem iš šių temų (subsidijos iškastiniam kurui ir prisitaikymas prie klimato kaitos) Komisija (Eurostatas) per pastaruosius dvejus ar trejus metus sukūrė šias statistines priemones:

- savanoriškas duomenų apie potencialiai aplinkai kenksmingas subsidijas rinkimas, kuris buvo pradėtas 2023 m. ir kuris bus tęsiamas kasmet. Metodikos ir rezultatų vertinimas atliekamas bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis;
- eksperimentinė metodika ir makroekonominiai duomenys apie prisitaikymą prie klimato kaitos, pagrįsti turimais statistiniais duomenimis.

([33]) Vandens sąskaitos (kiekybinės ir kokybinės), išteklių valdymo išlaidų sąskaitos, potencialiai aplinkai kenksmingų subsidijų ar paramos priemonių sąskaitos ir atliekų sąskaitos.

ES darbas šiomis dviem temomis yra svarbus tarptautinis indėlis įgyvendinant G20 duomenų spragų iniciatyvos 3 etapą ir tarptautinės SEEA CF atnaujinimą.

Komisija ir valstybės narės kartu toliau rengs naujus modulius. Reglamento 4 straipsnyje reikalaujama, kad Komisija atliktų ekosisteminių paslaugų piniginio įvertinimo metodinių galimybių ir įgyvendinamumo įvertinimą. Reglamento 10 straipsnyje reikalaujama, kad Komisija įvertintų turimų duomenų apie subsidijas energijai, įskaitant subsidijas iškastiniam kurui, apie prisitaikymą prie klimato kaitos ir vandenį kokybę.

Tačiau Komisija (Eurostatas) mano, kad dabar nėra tinkamas laikas siūlyti naujus modulius, nebent jų paklausa padidėtų politikos požiūriu. Trijų naujų modulių įgyvendinimas reikalauja nemažų valstybių narių pastangų. Patirtis, įgyta įgyvendinant pirmuosius du modulius 2011 ir 2014 m., taip pat parodė, kad Komisija ir valstybės narės turi toliau investuoti į duomenų rengimo sistemas ir duomenų rengimo tobulinimą per kelis duomenų pateikimo etapus, kol duomenų rengimo sistemos bus ištobulintos, o duomenų kokybė – stabili.

(8) IŠVADOS

Nuo paskutinės ataskaitos pateikimo Komisija ir valstybės narės toliau darė pažangą įgyvendindamos Europos aplinkos sąskaitas pagal Reglamentą (ES) Nr. 691/2011, visų pirma:

- išplėsdamos taikymo sritį, į reglamentą įtraukdamos tris naujus teminius modulius ir naujus su investicijomis į klimato kaitos švelninimą susijusius kintamuosius;
- gerindamos duomenų kokybę ir didindamos duomenų rengimo efektyvumą;
- plėsdamos informavimą apie aplinkos sąskaitas;
- rengdamos papildomus rodiklius, kad būtų patenkinti naudotojų poreikiai, ir
- nuolat vertindamos poreikį pritaikyti Europos aplinkos sąskaitas, atsižvelgiant į naujus prioritetus ir sritis, ir gerinti jų kokybę.